

YENİ YALAN ZAMANLAR (YEŞİL)

GÖZKAPAKLARIMIZDAKİ UYKUYU KIRAN KİTAP:

Söyleşi: Leyla Şahin

“Yaşamlarımız bugün, acıklı ile gülünç sınırlarının birbirinin içine girdiği bir düzlemde seyrediyor. Romandaki ironiyi bu karışıklık yarattı. İroni nesnel bakışın ve karşıtlıkları bir arada kavrayabilmenin ortaya çıkardığı gerilimden doğuyor.”

*Lenin heykellerinin kıyılarına kadar ulaşıp karaya vurduğu bir süreçte romanınıza Engels'in daktilosuyla başladınız. Kurduğunuz, yarattığınız metnin- ki bu görevi romanda Nedim'e veriyorsunuz- teknik yanını alınlığında 'Friedrich Engels' yazar remington bir daktilo üstleniyor.

Böyle bir daktilo var mı? Eğer olsaydı Remington değil, Adler olmalıydı. Çünkü o dönemde Remington'lar yalnızca İngilizce klavyeliydi. Engels Almanca yazdığına göre daktilosunun Adler olması gerçeğe daha uygun. Tam da bu noktada gerçeklik sorununa geliyoruz. Romanımı tanımlamaya, kişilerinin ruhsal çözümlmelerine girmeye ve temel izleği olan toplumsal ve politik karmaşayı yorumlamaya bu saptamadan yola çıkarak başlamalıyız belki. Yeni yalan Zamanlar'da anlatılanların gerçekliği, anlatıcı -yazar Nedim'in bakış açısından yansıyor. Ama kişilerle ilgili ayrıntılar, öyküler, durumlar gerçeğe ne ölçüde yakın belli değil. Kahramanların ilişkilerindeki odak kişi Nedim. Ne var ki o, gerçeklik ve benlik duygusu bölünmüş, yarılmış biri. Yine de Nedim'in bakışı uyumlu, bütün 'ben'i içinde olamayacağı kadar gerçek ve çarpıcı da olabilir. Roman kişileri onun kurmaca anlatı dünyasında üretilmiş, kırılmalara uğramış, çoğaltılmış kişiler de olabilirler ama işte asıl bu yüzden yani hem yalan hem de inandırıcı oldukları için gerçeklik kazanırlar. Romandaki izlekler, bir yandan kurgusal olarak birbirleriyle mantıksal bir bağlantı içinde yol alır, öte yandan aralarında kopukluklar, uyuşmazlıklar varmış gibi görünür. Daktilo burada bir simge. Romandaki son yirmi yılın belli bir değişimin, Engels'ten din devletine uzanan gerçeğin -ya da gerçeküstü durumun- başlangıcını temsil ediyor. Nedim için her anlamda yitirilmiş, geri gelmeyecek bir dönemin öznesi.

*"Yeni Yalan Zamanlar", Radikal sağ bir partinin yönetimi ele almasıyla , toplumun ve bireyin hayatında neleri başlatacağı ve çağdaş dünya için edinilmiş hangi değerleri elimizden kaçıracağımızı imlemesi anlamında; ve yaşadığımız "büyük uyku" yu ayaklandırmak anlamında çok şey söyleyebilen bir kitap. Böyle bir çalışmaya sizi götüren ne oldu? Romanın çıkış noktası neydi?

Son askeri darbeye birlikte toplum sistemli olarak örgütsüz, apolitik hale getirildi. Lenin heykellerinin kıyıya vurduğu süreçte solun çözülüşü ile somut biçimde ortaya çıkan şaşkınlık ve boşluğu ise, nicedir fırsat kollayan, dayatmacı, tutucu, ilkel bir dini hareket ve söylem doldurma çabasına girdi. Bunda başarılı da oldular. Bu başarı, çok partili dönemin gelmiş geçmiş bütün iktidarlarının basiretsizliğinden ve halk çoğunluğunun çaresizliğinden büyük destek aldı. Ben, seksen sonrası yükselen örgütlü İslami ideolojinin temelinde barındırdığı samimiyetsizliğin, yobazlığın, gizli-açık terörün ve antidemokratik, çağdışı, faşizan eğilimler taşıyan her hareket ve düşünce sisteminin ülkemizin geleceği açısından karanlık sonuçlar

doğuracağından kaygılanıyorum. Öte yandan bu çağda, dini, milliyetçi söylemleri mantığa, “dünyayla bütünleşme”ye aykırı bulanlar için formüle edilmiş reçeteler de var. Bunlar yükselen değerler olarak yeni ambalajlar içinde bol miktarda piyasaya sürülüyor. Sonuçta sağlık, kolaycılık, bencillik ve körlük yaygınlaştı. İnsanımız bugün bu çıkmazın, bu bunalımın içinde şaşkın durumda. Y.Y.zamanlar’ı bu karmaşaya kayıtsız kalamadığım için yazdım. Köktendinci projelerini şu ya da bu yolla dolaşıma sokmuş olanlara bir tepkidir diyebilirim. Başlangıçta romanın baş kahramanı Melike Eda olacaktı. Onu bir aşk çerçevesinde anlatırken yetiştirdiği iki yüzlü, geleceğe kapılarını kapatmış çevreyi de sorgulayacaktım. Bunu yaptığımı sanıyorum. Ancak roman bütünüyle bu düşünce üzerine kurulu olmadı. İlk altı yedi aylık çalışmam sonunda Eda’nın sevgilisi olan Nedim öne çıktı, romanımı ben yazıcıdan çaldı, elimden aldı hiç ummadığım yerlere götürdü. İyi de oldu. Değişik okumalara açık, çok boyutlu bir roman çıktı ortaya. Y:Y: Zamanlar benim için çok heyecan verici bir serüvendi.

*Akıl ve duygu birlikteliğini yitirmiş, etik ve ahlak konularında büyük çöküntüye uğramış ve üstelik kendini sorgulama şansı olmayan (örneğin: Çetin/Metin) ve bu şansı taşıyan (örneğin: Kerim/ Nedim) bireyleri adlarından başlayarak parçalanmaya sokuyorsunuz. İlk romanınız Ölü Erkek Kuşlar’da da benzer bir kurmaca kişiyle karşılaşmıştık. Ancak Y.Y.Zamanlar’daki çok daha yakıcı bir yer.

Metin, günün genel geçer değerleri içinde bakıldığında romanın en bütün,tam kişisi. Temsil ettiği acımasız, bencil, çıkarıcı, tüm insani değerlere kayıtsız bir gurubun tavır ve işlevini tutarlı biçimde üstlenmiş bir prototip. Dahası şarlatan. Nedim’in, onun hakkında bize anlattıklarıyla büsbütün gizemli ve karmaşık hale gelen öyküsü okuru sürekli kuşkulara düşürerek eğlendiriyor. Bireysel bozulmanın, kirlenmenin simgesi olan Metin, toplumda sayıları giderek artan insanlardan biri. Öte yandan Nedim’ler de hızla çoğalmakta. Söz konusu değişime ayak uyduramamış, dürüst, kırılğan, duyarlı ve bu yüzden “tutunamayan” gençler bunlar. Aslında günümüzün kimlik anlayışı ve seçeneksizliği içinde bölünmenin ötesinde bir kimlik yitimi Nedim’in yaşadığı.

*Sonunda kendini onaran bireylerin kavuşması da yaşanıyor. Nedim ile Eda...

Eda’nın, Nedim’de yakaladığı, aynı duyarlılık ve benzer yaralara sahip olmaları. Ama tam da bu nedenle bu aşk yaşanamaz, sürdürülemez bir aşktır. Nedim kendi yalnızlığı ve alacakaranlığında sorgular kendini ve yaşamına karışmış kişileri. Derin bir iletişimsizlik içinde kendi kimliğine karar veremezken kendini ne ölçüde onarabilir? Bütünleştiğini varsaydığımız noktada korkulan olmuş, -şeriatçı darbe- yapılmış, son noktaya varılmıştır. O anda Nedim için yeni bir gerçeklik belki yeni bir yanılısama durumu söz konusudur. Eda gelecek ve buluşacaklar mıdır yoksa bu Nedim’in fantezisi midir? Bilmiyoruz ama önemi de yok. Okur zaten sezmiştir onların bir araya gelmelerinin olanaksızlığını.

*Y.Y.Zamanlar’ın siyasal, ekonomik açmazları son on –oniki yılda bireyin hayatında büyük gedikler oluşturdu. Ancak, ‘ensest’ bir ilişki var romanda. Ve kendini ‘dinibütün’ olmakla onaracağını sanan bir ailede geçiyor. ‘Baba-üveybaba-amca’da parçalanan Melike Eda, Nedim’le bir kıyı yakalıyor Eda olarak. Buradan devinerek soruyorum: Eda’nın onarılması yazar olarak size neyi yaşattı?

Eda, kendini onarmaktan çok, değiştirdi, olgunlaştı. Yaşamının bir dönüm noktasında seçeneksizliği ve onun için başkalarınca çizilmiş yolu reddederek yeni arayışlar içine girdi. Düşünme ve yorum hakkını kullanmayı öğrendi. Ama bu durumda bile Eda’nın ne kadar iyileştiği tartışmaya açık. Derin travma izleri var sonraki yaşamında da.

*Romanda yırtıcı bir ironi var.

Yaşamlarımız bugün, acıklı ile gülünç sınırlarının birbirinin içine girdiği bir düzlemde seyrediyor. Biraz yukardan bakıldığında karışıklık açıkça görünmekte. Romandaki ironiyi doğuran da bu. Ironi nesnel bir bakışın ve karşıtlıkları bir arada kavrayabilmenin ortaya çıkardığı gerilimden doğuyor. Bu günlerimizi yorumlamaya çalışırken anlamın anlamsızlıkla örtüştüğü yerden baktım. Karamsar da olsam acılıkla gülümsemeye çalıştım.

*Bireylerin içine düştükleri ya da kendilerini 'orada' buldukları çöküntü, çürüme, hüzüne yer bırakmıyor. Ancak Nedim baştan sona bir kırılma. 'Beyaz geceler'den kalma hüznü bir adam.

Bir yaşam ve aşk kırgını olan Nedim, kendinden yola çıkan bir yoksama içinde. Bu yüzden intihar girişimlerinde bile başarılı olamıyor. Hem var hem yok. kendi bilinçaltına gidip geliyor, aklın ve dilin ikiyüzlülüğünden yakınıyor ve umutsuzca bir çıkış yolu, "bütün ben" aramayı sürdürüyor. "kayıp görüntülerle oluşturduğum bir dil benimki," diyor. Bu yüzden hüznü dolu bir söylem onunki.

*Nedim ile Metin arasında yaşanan eşcinsel bir gece de var. Nedim'in ruhuyla katıldığı bir "an."

O geceki ilişkiyi, Nedim açısından kesinlikle eşcinsel ilişki kapsamında ele alamayız. Cinsiyetin aşıldığı, sevgi ihtiyacının, önemsenen, sevilen bir insanın sıcaklığına duyulan umarsız özlemin baskın çıktığı zayıf bir andır bu. Eşcinsel olmayan bir çok insan arasında kuşkusuz yaşanmış ve yaşanabilecek bir yakınlaşma anlattığım. Nedim bütün ruhuyla katılmıştır bu sevişmeye evet ama Metin yalnızca bedeniyle. Bu yüzden Metin'in ertesi sabahki tutumu çok incitici. Nedim birden anlar: "Onun için ben aykırılıktan duyulacak zevkin sıradan bir nesnesiydim. Benim içinse o, kendi kendime beceremediğim yıkımın en uygun aracıydı." Nedim'in bölünmesinin tarihi de bu olayla başlar. Şöyle anlatır bunu: "Çıktım. Dışarıda koskoca bir dünya vardı, yürüdüm, kendimi aradım içinde. Yoktum. Önüm sıra yürüyen ağır aksak bir görüntüye indirgenmişim."

*Y.Y.Zamanlar yazma tekniği olarak da bir parçalanma içinde. Uzak-yakın, yalan – gerçek,pek çok konunun olayın, ayrıntının içinden, "Yükselişin ve çöküşün dokunaklı senfonisi olarak akıp gidiyor..."

Roman kahramanlarının bölünmelerine uygun olarak dil ve metin de parçalanmalara uğradı. İnanırcılığı sağlamada bunun gerekli olduğunu seziyordum. Bu yüzden ortaya çıkan metni tekrar tekrar yazarak kırmaya, yapay bütünlükten ve akıştan koparmaya çalıştım. Bölümler arasındaki bağlantı ve sürekliliği romanın belkemiği olan politik kurgu üstlendi. Bu sağlam iskelet üzerine oturttuğum metinler ise yazma pratiği sırasında kendiliğinden birbirine eklendi. Kuşkusuz her şeyden önce yazdığım kişilerin dünyalarını yarattım içimde. Bu onlarla romandaki atmosfer arasında belirgin bir ritim, uyum sağladı.

*"Kıran resimleri" bize "Kanlısivas'ın ayak seslerini duyurmuştu. Umarım Y.Y.Zamanlar gözkapaklarımızın altındaki ağır uykuyu uyandırır.

Sanmıyorum. Çok derin bir uyku bu. Örgütlü siyasal İslam bütün olanaklarını kullanarak toplumsal bir tersinmeye doğru hızla ilerliyor. Eninde sonunda kapışmaya hazırlanıyor.

Faşizan eğilimler çığ gibi büyüyor. Bu bir paranoya değil. Politikacıların, medyanın, toplumun aymazlığı ortada. Liberal, hümanist, demokratik söylemler anti laik bir dönüşümün yasal yoldan gerçekleşmesine hoşgörü ile bakıyorlar. Demokrasinin bütün kurum ve kurallarıyla işlerlik kazanmadığı bir toplumda bu iyimserliğe katılmak mümkün değil. Öte yandan romanımın toplumu uyandırmak gibi bir görevi olamaz. Ben asıl bu fon önündeki insana, onun nasıl kan kaybettiğine bakıyorum. Yaşadığımız bu yalan zamanlar içinde, böyle bir roman yazmanın cezasını da biliyorum: Kayıtsızlık! Kimi zaman üstüme deli gömleği giymiş olduğumu da düşünüyorum. Y.Y.Zamanlar'ın iyi bir roman olduğuna ve şimdiye kadar yazdıklarımın daha yüksek bir yerde durduğuna inansam da...

Cumhuriyet Kitap Eki: 22 Aralık 1994-S: 253